

Derleyenler
BAYRAM KOCA - DUYGU ALTINOLUK
“Suriyeliler Her Yerde!”

İletişim Yayınları 3228 • Araştırma-İnceleme Dizisi 542

ISBN-13: 978-975-05-3403-4

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Taml Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Kemal Vural Tarlan

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyenler
BAYRAM KOCA
DUYGU ALTINOLUK

“Suriyeliler Her Yerde!”

Yerliler ve Göçmenler

DUYGU ALTINOLUK 1986 yılında İzmir’de doğdu. Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamamladı. Yüksek lisans derecesine devam ederken ÖYP kapsamında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’ne araştırma görevlisi olarak girdi, aynı zamanda 2010-2018 yıllarında Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak görev yaptı. 2019 yılında Ege Üniversitesi Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı’ndan eleştirel erkeklik incelemelerine odaklanarak yazdığı teziyle doktora derecesini aldı. Tezi, *Akademik Erkeklikler* başlığıyla Töz Yayınları’ndan kitaplaştı. Makaleleriyle akademide cinsiyetçiliği sorgulamaya açan, eleştirel erkeklik incelemeleri, akademide cinsiyetçilik, feminist pedagoji, feminist metodoloji ve gündelik hayat sosyolojisi üzerine çalışmalar yaptı. 2022 yılında *Feminist Faillğe Çağrı* kitap derlemesine taşra üniversitelerinde eleştirel ders anlatmanın zorluklarına değindiği makalesiyle katkı yaptı. 2018 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde doktor öğretim elemanı olarak çalışmaya başladı.

HAYDAR KARAMAN 1985 yılında Ankara’da doğdu. Yüksek lisans ve doktora University of Sussex’te Hukuk Bölümü’nde tamamladı. “Türk Hukukunda Mültecilerin Geri İade Edilemezliği” başlıklı teziyle yüksek lisansını, “Vicdani Ret Hakkı ve Karşı Hegemonya” başlıklı tezi ile de 2018 yılında doktora eğitimini tamamladı. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev yapan Karaman’ın katkı yaptığı *Liberal Hakların, Hukukun ve Devletin Sınırları* ve *Marx’ın Orkestrası* kitapları bulunuyor. Eleştirel hukuk ve göç üzerine çalışıyor.

BAYRAM KOCA 1988 yılında Adana’da doğdu. Lisans eğitimini Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü’nde tamamladı. Yüksek lisans ve doktora eğitimlerini Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Anabilim Dalı’nda tamamladı. 2019 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. 2014 yılında Vivo Yayınları’ndan *Türkiye’de İslâm ve Sol* adlı derlemesi ve 2021 yılında İletişim Yayınları’ndan “*Kürtler Aslında...*” kitabı yayımlanmıştır.

TUĞÇE BERFİM TUNÇ 1996 yılında Manisa’da doğdu. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü’nde tamamladı. Yüksek lisans eğitimini Ege Üniversitesi Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı’nda “Neoliberal Konut Yapılanmalarında İnsan-Mekân İlişkiler: Bornova (İzmir) Örneği” başlıklı tezi ile tamamladı. Uluslararası bir coğrafya topluluğu olan EGEA’nın (European Geography Association) Türkiye temsilciliğini üstlendi. Çalışma alanları dâvramışsal coğrafya, göç ve feminist coğrafyadır.

Kendini olduğu yere ait hissetmeyenlere...

İÇİNDEKİLER

Giriş: “Suriyeliler Her Yerde!” Demeden Önce	
DUYGU ALTINOLUK - BAYRAM KOCA	9
“Onlar, Bizden Daha Çok Hakka Sahip”: Kilis’te Bir Pharmakos	
HAYDAR KARAMAN.....	19
“Kendi Şehrimizde Yabancı Hale Geldik”: Kilis’te Suriyeliler Karşısında Yerliler	
BAYRAM KOCA	47
“Bu Kent Kimin?": Yerli Kadınların Göç Anlatısı	
DUYGU ALTINOLUK - TUĞÇE BERFİM TUNÇ	75
Peki Ya “Ötekinin” Hikâyesi: Yansıtılanlar ile Yaşanılanlar	
DUYGU ALTINOLUK - BAYRAM KOCA	111

Giriş: “Suriyeliler Her Yerde!” Demeden Önce

DUYGU ALTINOLUK - BAYRAM KOCA

*el que nos roba es
de aqui y rico no inmigrante y pobre¹*

Ekonomik krizin derinleşmesinin de etkisiyle geçtiğimiz bir yılda haberlerde siyasilere, sosyal medyada ise kişilerden en çok duyduğumuz deyişlerden birisi sanıyoruz ki “Suriyeliler her yerde!”dir. Bu ifade, adeta Türkiye’nin birçok temel sorununun çözümü olarak da kullanılır; Suriyeliler gittiği takdirde ülkenin de “refaha” çıkacağını ima eder. Dolayısıyla günümüzde göçmen, özellikle de “Suriyeliler sorunu” Türkiye’nin “yakıcı” meselelerinin başında gelir. Türkiye’nin yürütmeye çalıştığı ya da deyim yerindeyse günü kurtarmaya çalıştığı göç politikaları özellikle 2022 itibarıyla mülteci, sığınmacı, göçmenlere yönelik nefret söylemini körükleyerek 2023 seçimlerine doğru gündemin büyük ölçüde yoğunluğunu oluşturacağı benziyor. Bahsini ettiğimiz bu yoğunluğu, gündemin kendisinde olduğu gibi aynı zamanda Kilis’teki Suriyeli nüfusunda görmek mümkün. Öyle ki, Göç İdaresi Başkanlığı’nın verilerine göre Kilis’te 91.147 geçici koruma kapsamında Suriyeli bulunuyor. Bu rakama Ki-

1 İspanya’da bir duvar yazısı: “bizi soyanlar göçmen ve yoksul değil buralı ve zengin.”

lis'in 145.826 yerli nüfusu eklendiğinde, 238 bin toplam nüfus karşımıza çıkar ve göçmenler bu Kilis toplam nüfusunun %38,5'ine tekabül eder.

12.05.2022 tarihli Göç İdaresi Başkanlığı verilerinde göçmen sayısı 107.491 iken iki yıldan fazla pasif durumda olan yaklaşık 16 bin kişi kayıtlardan düşmüş ve göçmen sayısı 16.06.2022'de 91.147 olarak güncellenmiştir. Ayrıca Kilis'te göçmenlerin nüfusa oranı %75'e tekabül etmekteyken Kilis Valiliği, kamuoyunda Kilis'te yaşayan "dört kişiden üçü Suriyeli" gibi bir yanlış algı olduğunu öne sürerek Kilis nüfusunun %38,5'inin Suriyeli göçmenler olduğunu belirten bir basın açıklaması dahi yapmıştır. Göçün ilk yıllarında Suriyeli sayısının yerli nüfusu geçtiği dönemler de olmuş ki bu durum Kilis'i mülteci sayısının yerli nüfusu geçtiği dünyadaki tek şehir konumuna getirmiştir. Kilis gibi küçük bir kentte çok kısa sürede nüfusedan fazla sayıda göçmenin gelmesi, "toplumsal şok"a yol açmış, bundan dolayı da Kilisliiler kendilerini "öz vatanında parya!" hissetmeye başlamışlardır.

Birçok göçmen, Suriye'deki olayların geçici olacağını düşünmüş, durum normale dönünce ise Kilis'ten ülkelerine geri dönmeyi planlamışlardır. Odak grup görüşmesinde Kilisli bir katılımcı Suriye ile Kilis'in yakınlığını ifade etmek için Ahmed Arif'in "Otuzüç Kurşun" şiirinin "*Kız alıp vermişiz yüzyıllar boyu / komşuyuz yaka yakaya / Birbirine karışır tavuklarımız*" dizelerine referans vermiştir. Hatta bu kitap projesi için mülakat yapılan Suriyeli katılımcılardan birisi de Türkiye'deki ezanın Suriye'deki kendi köyünden işitildiğini dahi söylemiştir. Dolayısıyla, Suriyeli göçmenlerin Kilis'i tercih etmelerinin ilk sebebi, coğrafi yakınlıktır. Öyle ki 2010'da Gaziantep'ten Kilis'e seyahat ederken Suriye sınırına yakın olmaktan kaynaklı GSM operatöründen "Suriye'ye hoş geldiniz" şeklinde mesajlar gelirdi. Coğrafi yakınlığın yanı sıra Kilis ile Suriye arasındaki tarihsel bağlar, ak-

rabalık ilişkileri, kültürel yakınlık, ekonomik alışveriş göçmenlerin Kilis'i tercih etmesinin sebeplerinden olmuştur. Birçok katılımcı, Kilis'e göçmeden önce, Kilis'te tanıdıklarının ya da akrabalarının olduğunu belirtmiş ki bu durum, onların Kilis'e gelmesinde kolaylaştırıcı rol oynamıştır. Ayrıca Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Mersin, Ankara, İstanbul gibi büyükşehirlere göre hayatın daha ucuz olmasından dolayı Kilis'i tercih edenler de vardır. Yerli halkın göçmenlere bakışını ele alan bu kitap çalışmasında yerli halk ile göçmenlerin en yoğun karşılaştığı il olmasından dolayı Kilis tercih edilmiştir. Başka bir ifadeyle "Suriyeliler her yerde!" söyleminin demografik yapıya bakıldığında Türkiye'de en "gerçekçi" olduğu şehirdir Kilis.

Bu kitap, yerliler gözünden bakıldığında Kilis'in Suriyeliler tarafından işgal altında olduğunu, bu çerçevede Kilislilerin "öz vatanında" kendilerini "garip" ve "parya" hissettiğini öne sürüyor. "Öz yurdunda garipsin, öz vatanında parya!" dizesi Necip Fazıl Kısakürek'in *Sakarya Türküsü* adlı şiirinde geçmekte olup Kemalistlerin *10. Yıl Marşı*'na adeta cevap niteliğindedir. Bu şiirde Kısakürek, "ülkenin öz evlatları" olarak gördüğü milliyetçi-muhafazakâr kesimin yani ülkenin "yerli ve millilerinin" Tanzimat'la başlayan ve Cumhuriyet'le doruk noktasına ulaşan modernleşme politikalarıyla kendi vatanlarında "parya" konumuna geldiğini ifade eder. Kısakürek, "köksüz ve kısır" olarak ifade ettiği modernleşme politikalarıyla "milli kültürün" kaybedilmeye başladığını belirtmiştir.² Milliyetçi-muhafazakârlar, Kemalistlerin "ölçsüz modernleşme" uyguladıklarını düşünür ve genel olarak Ziya Gökalp'in öne sürdüğü "Batı'nın tekniğini alalım, kültürünü almayalım" anlayışıyla "ölçülü modernleşmeyi"

2 B. Koca, E.K. Selçuk (2022), "Soğuk Savaş Sürecinde Türk Sağ Düşüncesinde Aydın İmgesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 1, s. 223-244.